

Скансен СНМ – МУК у Свиднику запрошує вас!

26 квітня 2024 р. в Етнографічній експозиції під відкритим небом – скансені СНМ – Музею української культури у Свиднику відбувся масштабний музейний захід з нагоди початку літнього туристичного сезону.

депутат Словацького парламенту Алена Новакова, голова Свидницького районного управління Яна Тхурикова, представники Свидницької міської адміністрації та Східнословачької водопровідної

м. Свидник і свою продукцію – місцеві ремісники.

Різноманіттям смаків зацікавила гостей до себе фурманська корчма у скансені, котра буде діяти на протязі всього сезону. А музейники пропо-

Цей рік загалом визначний для музейників: відзначаємо 60-літній ювілей існування СНМ – Музею української культури в місті Свидник (1964 – 2024). З цієї нагоди було започатковано і реалізовано проект «Водопровід у скансені», а церемонія його відкриття стала історичною подією і головним акцентом відкриття сезону.

Після офіційної промови директора музею Ярослава Джоґаніка спільно символічно перерізали стрічку нового впровадження приматорка міста Свидник Марцела Іванчова та директор заводу Свидник Східнословачької водопровідної компанії Володимир Новак. Присутні були також високоповажні гості:

компанії, старости навколишніх сіл, а також староста села Орябина Радослав Беньо і директорка Основної школи з вивчення української мови Жанетта Штефанікова.

Традиційно був піднятий у блакитне, сонячне небо «май» – прикрашене стрічками деревце, що власне, у нашому випадку, символізує старт сезону. Музичною складовою програми був виступ чоловічого фольклорного співацького колективу «Свидницькі геліонкари» та дитячих колективів: фольклорного ансамблю «Маковичка» зі Свидника (Піддулянський освітній осередок) та музичного гурту «Грунок» з недалекого села Потоки. Презентували свою діяльність Туристично-інформаційний центр

нували свій чудовий український борщ, котрий задовільнив апетит і тих найпримхливіших гурманів.

Скансен відкривається для відвідувачів щороку з травня по листопад і, без сумніву, є головною туристичною визначною подією не лише міста та його околиць, а й північно-східної Словаччини. Ми, музейники, старанно готуємось до цього періоду, щиро запрошуємо і з радістю чекаємо всіх вас, дорогі друзі, щоб насолодитись красою пам'яток традиційної культури народного будівництва наших предків, одного з найкрасивіших скансенів Словаччини.

Людмила РАЖИНА,
СНМ – МУК.
Фото: Міріам Божик.

ЄС використає заморожені російські активи для допомоги Україні

Представники країн-членів Європейського Союзу домовилися в Брюсселі в середу, 8 травня 2024 року, використати кошти від заморожених в Європі російських активів на закупівлю зброї для України та на відбудову країни, яка вже понад два роки протистоїть російській військовій агресії. Про це заявило бельгійське головування.

Пропозиція використати 90% коштів на закупівлю зброї для України через так званий Європейський фонд миру (ЄФМ) була висунута Європейською комісією (ЕК) у березні. Решта 10% будуть перераховані до бюджету ЄС і використані на відбудову України.

Досягненню угоди 8 травня 2024 р. передували тривалі дебати. Деякі країни мали проблеми з використанням грошей на військові цілі. Але бельгійське головування виступило з компромісною пропозицією, яка задовольнила навіть ті країни, які бажали залишитися нейтральними, такі як Австрія, Мальта, Кіпр та Ірландія.

Словаччина та Угорщина також раніше висловлювали застереження щодо надання військової допомоги Україні. Чеська Республіка, з іншо-

го боку, підтримала використання коштів, отриманих від заморожених російських активів у Європі, як на відбудову, так і на оборону зруйнованої війною країни.

Також точилися палкі дискусії щодо того, скільки грошей Euroclear може залишити на свої витрати. Під час переговорів цю суму було зменшено з трьох відсотків, з чим не погодилися країни ЄС, до 0,3 відсотка.

Після початку російського військового вторгнення в Україну демократичні країни світу заблокували російські фінансові активи, що перевищують суму у 300 млрд євро. За деякими оцінками, більшість з цих активів перебувають у фінансових установах на території країн Європейського Союзу, зокрема в Бельгії. За оцінками чиновників ЄС, до 2027 року надходження від них можуть скласти 15-20 мільярдів євро.

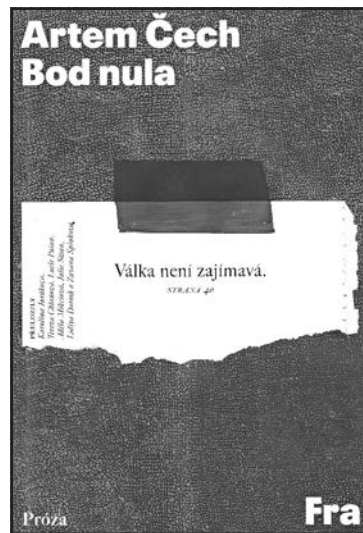
За відкритою інформацією, на балансі Euroclear нині перебувають 192 млрд євро активів російського Центробанку. ЄС шукає правові механізми для подальшого поводження з цими заблокованими ресурсами, а також із нарахованими на них відсотками, обсяг яких за минулі два роки сягнув 5 млрд євро. Пер-

ший мільярд може надійти в Україну вже в липні цього року.

iROZHLAS.cz
Укрінформ.

Про людину на війні

Як писати про війну? Це питання постає і перед сучасними українськими письменниками.

Як до цієї теми підійшов сучасний український письменник Артем Чех (на фото) підкаже і його збірка малої

прози «Точка нуля», яка вийшла чеською мовою під назвою «Vod nula» у празькому видавництві «Фра» у співпраці з колективом перекладачів. Артем Чех (власним ім'ям Артем Череди́к) – український письмен-

59 Фестиваль фольклору русинів-українців Словаччини

1. – 2. 6. 2024

КАМІОНКА

70 Свято русинсько-української культури Словаччини

21. – 23. 6. 2024

СВИДНИК

Дні Пряшева перетворять історичний центр на фестивалеве містечко

Цього року Дні міста Пряшів пройдуть з четверга, 20-го по неділю 23-го червня 2024 року.

Головним місцем проведення традиційно стане пішохідна зона в центрі міста, де Парк культури і дозвілля (РКО) у співпраці з міською владою Пряшева запропонує гостям і жителям міста програму, що складається з концертів, танцювальних виступів і розважальних супутніх програм для дітей і дорослих.

Організатори також підготували кілька новинок.

За словами Даніеля Когані, менеджера з питань культури з програмного відділу РКО, підготовлена програма Днів міста Пряшів 2024 складається з зірок музики і танцю зі Словаччини та Чехії.

В основній програмі виступлять співачка Катаріна Кнехтова, переможниця чесько-словацького конкурсу «Суперзірка» Тереза Машкова, група Le paucas та інші.

Місце розташування сцени буде таким же, як і минулого року, – біля Свято-Миколаївського храму.

«Цього року драматургія підготовлена таким чином, щоб кожен знайшов у програмі щось для себе. Метою було створити різноманітний, якісний та різножанровий фестиваль. Кожен день буде спрямований на окрему цільову категорію. Ми перетворимо історичний центр на фестивалеве містечко, повне музики, танців, запахів, їжі та атмосфери. Ми раді, що пряшівські культурні організації та клуби вирішили приєднатися і доповнять програму на сцені, щоб кожен міг вибрати щось для себе», – сказала Барбора Русіякова, директорка РКО.

Окрему програму до Днів Пряшева наготована також в Крайовій галереї, Крайовому музеї в Пряшеві та в клубах Christiania і Wave.

Ред.

ник, автор понад десяти художніх та науково-популярних книг, серед яких вже згадана «Точка нуля», але і «Район Д», «Хто ти такий?» Цими днями появився в Україні його новий роман «Пісні відкритого шляху».

Книга «Точка нуля» – це щоденникові записи мобілізованого киянина, який занотував все, що бачить і пропускає все через себе.

Письменник Артем Чех побував у лавах Збройних сил України десять місяців, то й має про що писати. Точка нуля – це стан тотального переписування свідомості і зародження нової ідентичності, переосмислення себе в світі і світу в собі. Автор не показує читачеві героїчних боїв, натомість зосереджується на тихому, буденному та суворому солдатському житті. Письменник майстерно відбирає найгостріші деталі такого життя.

Хтось із читачів може запитати, чому варто прочитати книжку «Точка нуля». А тому, бо це книжка про людину на війні.

(яф)

Свято русинсько-української культури у ретроспективі (ДО 70-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ СВЯТА)

Масова національно-культурна традиція русинів-українців Словаччини – Свято русинсько-української культури у Свиднику – належить до найстарших фольклорних фестивалів у Словаччині. З нагоди 65-річчя Свята газета «Нове життя» в 2019 році опублікувала огляд, який подає назву Свята в розвитку за період його існування. Хоч у назві Свята не доходило до суттєвих змін, проте найбільш тривкими виявилися назви – Свято пісні і танцю українського населення ЧССР (1960 – 1974), Свято культури українських трудящих ЧССР (1980 – 1989) і Свято культури русинів-українців Словаччини (1993 – 2022). Від 2023 року назва – Свято русинсько-української культури.

Увазі читачів пропонуємо ретроспективний погляд на Свято в датах і цифрах на протязі 40 років від його заснування.

Розвиток Свята після 1995 року потребує окремого вивчення.

На початках тягар підготовки і проведення Свята лежав на плечах оплачуваних працівників колишнього Культурного союзу українських трудящих (КСУТ), а тепер тягар підготовки і проведення Свята лежить на плечах добровільних працівників, спеціалістів з питань фольклору, культурно-освітніх працівників і вчителів. Союз русинів-українців СР в організованні Свята змушений боротись із значними фінансовими складнощами через обмеження

державних субсидій (тепер коштів з Фонду підтримки культури національних меншин). Організація не має ні одного оплачуваного працівника. Без допомоги пенсіонерів організаторам Свята не обійтись. Ред.

Національно-культурна традиція, присвячена оглядові народної художньої творчості (НХТ) сотень колективів і виконавців була заснована ЦК Культурного союзу українських трудящих (КСУТ) та Пряшівським Крайовим національним комітетом (КНК) 1955 року. Перше Свято (тоді ще воно несло назву Огляд народної творчості і художньої самодіяльності українського населення Східної Словаччини) відбулося у Меджилабірцях, всі інші – у Свиднику. На 1-ому (4.-5. 6. 1955) виступило 52 колективів загальною кількістю 1780 виконавців народної пісні, танцю, музики. На 2-ому, уже у Свиднику (23.-24. 6. 1956) – 68 колективів, які представились 7 тис. глядачів. Виступив польський самодіяльний колектив з Кросна. На 3-ому Святі (8.-9. 6. 1957) – 51 колектив і 9 тис. глядачів. Об'єднаний 500-членний хор виконав старовинну пісню «Копи мурували Білу Маковицю». Вперше тут дав концерт Закарпатський народний хор з Ужгорода.

Дж.: «Красназвичайний словник русинів-українців. Пряшівщина» (Пряшів, 1999).

(Далі буде.)

Швейцарія перемогла на Євробаченні-2024: Україна посіла третє місце

Представники Швейцарії Nemo з піснею «The Code» здобули перемогу та отримали 591 бал у Пісенному конкурсі Євробачення-2024, що відбувся 11 травня у Мальме. Хорватія з 547 балами посіла другу позицію, Україна отримала 453 бали. alyona alyona & Jerry Heil виступили з піснею «Teresa & Maria» під номером 2. Українські співачки виступили з постановкою від дворазової номінантки «Греммі» – Таню Муїньо.

Після виступу alyona alyona & Jerry Heil звернулися зі сцени: «Unity for the world! Peace and Freedom for Ukraine!».

Загалом у фіналі 68-го Пісенного конкурсу Євробачення виступили представники 25 країн.

Речницею України на 68-му Пісенному конкурсі була переможниця Євробачен-

ня-2016 Jamala – саме вона оголосила 12 балів Національного журі для Швейцарії в прямому ефірі гранд-фіналу з укріття в Києві.

«Лемківська ватра» 2024

Об'єднання лемків у Польщі на своєму порталі інформує, що 42 «Лемківська Ватра» в Ждині відбудеться 19–21.07.2024 р.

Лейтмотивом 42 «Лемківської ватри» будуть пастирські традиції карпатських горняк.

У запрошенні, між іншим, сказано:

Плянуючи «Ватру», хочемо використати шитки культурні елементи пастирської традиції, як меже інчима: стародавни господарски праці, продукцію сирів, презентуваня народной ноши карпатских гірняків, стріляня корбочом, презентуваня пастирских музичних інструментів і карпатский редик. Спробуємо вказати Вам шитки аспекти, пов'язани з позиціям чоловіка-лемка – в культурі, традиції і сучасним часі. Запрезентуємо тіх інчих гірняків з Польщи, Словаччини і України. Буде то «Ватра на випасі»!

-р-

Саміт Світового конгресу українців

Зеленський. В цей же день у Бухаресті в Палаці Парламенту саміт відкрив президент СКУ Павло Грод, а учасників привітав і віцепрезидент СКУ в регіоні Східної Європи Микола-Мирослав Петрецький, голова Союзу українців Румунії і депутат Парламенту Румунії. Він підкреслив велику роль української діаспори та закликав учасників створювати в країнах свого поселення ще більш потужні організації. Прем'єр-міністр Румунії Марчел Чолаку надіслав учасникам саміту звернення, в якому наголосив, що Румунія продовжить підтримувати Україну, доки це буде потрібно для перемоги. Це підтвердила у своєму виступі на саміті також міністр закордонних справ Румунії Лумініца Одобеску і в черговий раз підкреслила важливість міжнародної підтримки незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, притягнення до відповідаль-

ності всіх винних у злочинах в Україні. Участь представників українського та румунського урядів, міжнародних експертів, почесних гостей, партнерів, прихильників та друзів дала можливість СКУ отримати нові зв'язки, розширити стратегічне партнерство задля наближення перемоги України та розбудови українського світу.

На завершення першого дня засідання відбулася церемонія вручення найвищої нагороди Світового конгресу українців – Медалі святого Володимира, якою було нагороджено 40 найактивніших членів українських організацій з різних країн світу, члени українських самодіяльних колективів порадували гостей культурною програмою, голова Союзу українців Румунії М. М. Петрецький інформував про культурно-національне життя цієї меншини, яка є третьою за кількістю в Румунії. На цю тему принесли статтю в одному з наступ-

них номерів «Нового життя».

Інтересною була вечірня зустріч регіональних віце-президентів СКУ з представниками регіонів, тому що тут вже можна було говорити і про більш детальні справи, які в окремих регіонах є дуже подібні. Напр., питання біженців в країнах, які мають спільні кордони з Україною.

Другий день саміту, 13 квітня, розпочався з панелі «Єдність та сила українських громад – запорука сильного успіху», у рамках якого проходили 3 сесії. Учасники обговорили питання інтеграції українських переселенців у громади, сприяння політиці їхнього повернення в Україну, механізми протидії «руському міру» та шляхи розбудови молодіжного руху в діаспорі.

«Пріоритет української держави в тому, щоб українці поверталися, але треба створити умови для повернення, адаптації та реінтеграції», – сказала

Україна дебютувала на Євробаченні у 2003 році та станом на 2024 рік брала участь у конкурсі 19 разів. Українські співаки ставали переможцями тричі: Руслана з піснею «Wild Dances» у 2004 році, Джамила з піснею «1944» у 2016 році та Kalush Orchestra з піснею «Stefania» у 2022 році. За період участі України і у 21-му сторіччі загалом лише Швеція перемагала стільки ж разів.

Україна є єдиною країною, що кожного року своєю участю долає півфінальний раунд, окрім Люксембургу, який брав участь лише в одному півфіналі. Крім того, Україна ніколи за часи участі не отримувала нуля балів та жодного разу не посідала останнього місця у фіналі на відміну від 35 інших країн-учасниць.

-р-
Дж.: Суспільне Євробачення, Вікіпедія.

Як ми уже інформували у 8-ому номері газети, 12-15 квітня в Бухаресті відбувся саміт Світового конгресу українців (СКУ) – міжнародної координаційної надбудови українських громад у діаспорі з понад 60 країн світу. СКУ визнаний Економічною та соціальною радою Організації Об'єднаних Націй як неурядова організація зі спеціальним консультативним статусом та має спеціальний статус учасника міжнародної неурядової організації в Раді Європи.

У саміті взяли участь понад 200 очільників та представників українських громад із 55 країн та п'яти континентів світу. Головною метою саміту було обговорити та визначити пріоритети майбутньої діяльності світового українства, виробити стратегічне бачення та план майбутньої діяльності СКУ, окреслення стратегії подальшої підтримки України й захисту її інтересів в умовах безпрецедентних безпекових та екзистенційних викликів.

Зранку 12 квітня у Чернівцях делегацію СКУ прийняв Президент України Володимир

Мар'яна Беца, посол з особливих доручень МЗС України з питань світового українства.

Під час 2-ої панельної дискусії учасники обговорили, як зберегти українську ідентичність за кордоном шляхом роботи з українською школою. Йшлося про визначальну роль українознавчих шкіл у збереженні національної ідентичності, проблеми та перспективи української освіти у діаспорі, шляхи та методи подолання освітніх викликів.

Дальші три панелі були спрямовані на адвокаційну роботу на підтримку України, на роль СКУ в наблизенні перемоги, відбудову України та зміцнення співпраці українських громад у світі.

«Наші три пріоритети – допомоги досягти України перемоги, відбудувати Україну й створити сильний український світ. Усі наші проекти, про які йшлося на саміті – чи це конфіскація російських активів, чи це підвищення військової допомоги, чи це гуманітарна допомога – на кожному рівні збігаються з трьома пріоритетами СКУ», – сказав на закінченні підсумкової сесії Президент СКУ Павло Грод.

На основі панельних дискусій в окремих сесіях було розпрацьовано проект т. зв. Дорожньої карти СКУ, яку було затверджено на засіданні Ради директорів СКУ в третій день саміту і який крім членських організацій ще можуть доповнити своїми пропозиціями.

Союз русинів-українців Словачкої Республіки на саміті СКУ в Бухаресті представляли голова Центральної ради СРУСР Павло Богдан та заступник голови Віктор Бандурчин.

-пб-

Вічна пам'ять полеглим героям

79 років визволення нашої Батьківщини, як і кожного року, відмітили 8 травня і в селі Убля. Староста села Йосиф Фейсак, члени Первинної організації Словачького союзу антифашистських борців і Первинної організації Об'єднання пенсіонерів Словаччини поклали до пам'ятника вінок і запалили свічку. Урочисту промову зачитали пані Голубова і Камозінова. У вечірній час всі дружно зійшлися коло ватри.

-МК-
Фото Е. Чопакова.

Українці масово набувають громадянства Чехії

Щорічно близько 5000 іноземних громадян набувають громадянства Чехії. Більшість з них становлять вихідці з України (приблизно 50%) та Словаччини.

Наголошується, що активно змінюють паспорти також громадяни Росії, інтерес яких до чеських документів подвоївся після початку повномасштабної війни проти України. Лише протягом 2023 року понад 1100 росіян отримали громадянство Чехії, що майже вдвічі більше ніж за рік до цього.

Як зазначили в чеській Асоціації з інтеграції та міграції, заяви на отримання паспорта громадянина Чехії

від вихідців з недемократичних країн пов'язані найчастіше із «захистом від переслідувань» та «примусової мобілізації».

Іноземні громадяни мають право отримати громадянство Чехії після 10 років проживання в країні, але важливою умовою є складання іспитів з чеської мови в усній та письмовій формі, а також з історії та культури Чехії.

Для отримання чеського громадянства, крім вільного володіння чеською мовою, також потрібна наявність постійного доходу та відсутність судимостей.

mukachevo.net, 08.05.2024 р.

▲ Панорама з Рябої Скали.

Коли пробуджується у весняний час природа, тоді людині хочеться помандрувати рідним краєм і неодмінно завітати у наш найсхідніший регіон.

Національний природний заповідник Ряба Скала розташований у Буковських горах на словацько-польському прикордонному хребті в хотарі сіл Збой, Рунина та Руське. Заповідна територія займає площу 359,94 га.

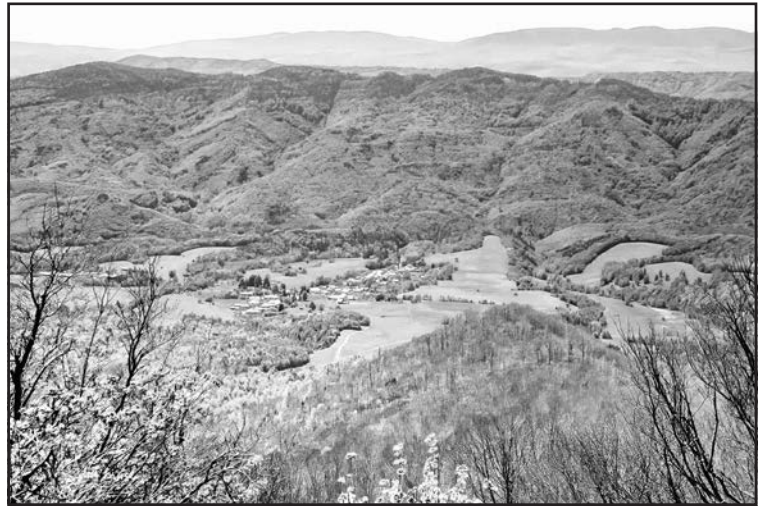
Територія заповідника складається з крутих схилів пагорбів, складених флішовими пісковиками та сланцями з лісовими буковими та буково-кленовими лісами.

При Рябій Скалі збереглося різноманіття флори і фауни. Як зазначає Вікіпедія, тут зустрічається кілька рідкісних видів рослин, таких як оленьчий

▲ Туристичні знаки на Рябій Скалі.

Весняна мандрівка Ряба Скала

▲ Вид з гори Дюрковець на Рунину.

▲ Словацькі і польські туристи на верхів'ях гір.

чиною, на півдні – з Бескидським передгір'ям, на сході – з державним кордоном з Україною, а на півночі – з Польщею. Значна частина гірського масиву Буковські гори входить до складу Національного парку «Полонини». Найвища вершина гірського масиву – Кременець (1 221 м над рівнем моря).

-р-
Фото Л. Цупера.

Мої два роки з людьми з України (3)

в місті небезпечно, а вона живе в селі, і росіяни сюди не прийдуть.

Наталья їхала з дітьми з Одеси поїздом до західного кордону України майже 20 годин. Їх було 18 в одному купе. Яким чином? Знають лише вони самі. Поїзд вночі був неосвітлений. Їм сказали, щоб не потрапив під російські ракети. Вона вирішила втекти за будь-яку ціну. Щоб діти не бачили всієї цієї біди.

Олександр з Харкова у віці 70 років не витримав психологічного тиску російського вторгнення і теж втік. Він витратив усі свої заощадження, покинув дім, який відремонтував кілька років тому. Коли бомбили Харків, він ховався в метро, потім якимось чином замовив таксі і втік поїздом до Львова, потім до Польщі, Чехії і опинився в Пряшеві.

Я запросив його на вечерю в ресторан «Атріум» (де я часто зустрічався з кількома людьми з України), подарував йому трохи кишенькових грошей (він відмовлявся, але я змусив його взяти євро; він був не єдиним, кому я так допоміг, але ніхто їх не брав, що давав і давай, була велика гордість у цих людей, незважаючи на сувору реальність). Він був дуже нещасний, чекав, коли до нього приїде його молодша дружина. Між іншим, він зізнався, що вже «тут» був. Я зрозумів його слова – як солдат

Радянської армії після 21 серпня 1968 року. «Йосипе, я був окупантом», – тихо сказав він мені, низько опустивши голову. Він подарував мені ручку з ім'ям та прізвищем мера міста. На блакитному тлі білим шрифтом написано Ігор Терехов. Я зберігаю її донині.

Олена, теж з Харкова, переховувалася з сином у метро. Приблизно через шість-сім днів вона сказала собі – досить. Адже у сина почалися психологічні проблеми. Це стало поштовхом до дій. Вони поїхали до Києва, потім до кордону, якомога далі від місця катастрофи.

Володимир з Чернігова з тих людей, з котрими я міг знайомитися, був «найбагатшим», бо приїхав не тільки з дружиною і донькою, але й з машиною і – з собакою Беккі. Йому було вже 65 років, але в ньому було (і є, бо він досі в Пряшеві) стільки енергії, що міг її роздавати. Я закидав його за одну річ. Куди б ми не приїхали і де він хотів піти на роботу, він всюди показував на своєму мобільному, як росіяни зруйнували його дім. Я забороняв йому це робити, щоб не мучив свою душу. А чому він втік до Словаччини? «Я ніколи тут не був, але мав інформацію, що на кордоні з Польщею дуже довге очікування, тому розвернув машину і поїхав до вас». Часто під час наших пізніших зустрічей він додавав: «Я радий».

Люди з вирваним корінням

Коріння всіх цих людей залишилося десь там далеко. Я допомагав їм пустити коріння, хоча б ненадовго, в новому середовищі. Ми ходили в поліцію для іноземців, я з'ясував, як потрібно зробити оформлення різних документів, особливо щодо їхнього житла. На першому етапі справді було цього досить багато. А ще ми так по-людськи – також з дружиною – запрошували їх на каву, на пиво, на десерт. Дружині не дуже подобалося, що я їм ще й анекдоти розповідав. Але я захищався: «Ми що, всі повинні плакати?! Треба ж якось жити!»

Я не можу уявити, що з найближчих мені речей я міг би взяти з собою і втекти. А як же село, місто, регіон, де моє коріння? Будучи прихильником приказки про те, що краще один раз побачити, ніж сто разів почути, я зовсім не відмовився від «завдання» поїхати на прикордонний перехід у Вишньому Німецькому і забрати одну сім'ю з Києва. Побачити ситуацію на переході, бути, так би мовити, безпосередньо присутнім при пересаджанні коріння з одного місця в інше (на фото).

Мені повідомили, що «мої» українці – пані Наташа з двома дітьми та матір'ю Ларисою – мають бути по той бік кордону в Ужгороді близько 17-ї години. Я приїхав туди в обїзд через найближче угорське містечко, щоб заправитися дешевшим бензином. На прикордонному переході машин було як маку, я припаркувався і став у чергу. Я провів у черзі понад сім годин того чудового сонячного дня і морозної ночі. Я написав їхні імена на такому великому аркуші паперу, які держать люди у вестибюлях аеропортів, і чекав. У мене стисалося горло, коли я бачив наших солдатів, а також волонтерів, переносити через кордон дітей, загорнутих у ковдри, допомагали стареньким жінкам повільно йти. Боже мій, кому це було потрібно? Путіну?

Оскільки з праці в журналістиці я звик до довгих очікувань, то і тут я давав собі ради. Близько 22:00 я почав розмовляти з одним паном. Він був з Михалівця. Оскільки люди перетинали кордон кожні 10-15 хвилин, мій новий знайомий просто сказав: «Якщо так піде і далі, то завтрашнє свято я святкуватиму тут, на кордоні». Я запитав його, що це за свято. Він сказав: «Я Йосип, і завтра 19 березня, мої іменини». Я посміхнувся і потиснув йому руку: «Я теж Йосип».

Коротко після півночі один з волонтерів повідомив мені: «Ваші вже тут». «Вже» прозвучало як невдалий жарт. Але вони були тут. Маленька дівчинка ще в колясці, хлопчик років 12, літня жінка і пані Наташа. В руках у них було, може, дві сумки і рюкзак. Коли я подумав, що вранці треба буде повертатися з ними у Михалівці, щоб розібратися з документом зараз, коли я поїду з ними до табору для біженців в Михалівці. Вони погодилися. І ось, після півночі через нічний центр Земпліна я доставив їх до спортивного залу (на фото). Все пройшло як по маслу. Лише поліціянтка за столиком з видимим жалем сказала пані Наташі, що маленьку дівчинку треба розбудити, бо її треба сфотографувати для документу. Так і сталося.

Близько пів на третю ми приїхали до Пряшева. Тут вони мали пустити своє нове коріння. І вони це зробили...

Текст і фото: Йосиф ЮРЧИШИН.
(Закінчення в наступному номері)

Микола Тягла

17 квітня 2024 р. родина, колишні колеги та громадськість випровадили в останню путь колишнього музичного редактора Головної редакції національно-етнічних передач Словацького радіо Миколу Тяглу.

Микола Тягла народився 7 травня 1951 року в селі Чертіжне на Лабірщині. Після закінчення Середньої загальноосвітньої школи в Меджилабірцях навчався на прашівському Педагогічному факультеті Університету П. Й. Шафарика. Свій робочий стаж почав в Основній школі в Стащині, щоб в половині 70-их років перейти на позицію музичного редактора в тодішню Українську студію Чехословацького радіо в Пряшеві. Тут від засновника цієї радіостудії Андрія Рудловчака успадкував популярну серед слухачів щомісячну передачу «Село грає, співає і думу думає». В передачі виступали члени сільських колективів народної художньої самодіяльності, солісти співаки та музиканти, розповідали про свою роботу та про свої рідні села.

Передача довгі роки утримувалась на найвищих щаблях популярності та слуханості серед передач цієї радіостудії, поруч з такими передачами, як «Бесіда кумів» чи концерти для ювілярів, які покійний М. Тягла теж готував.

Микола Тягла помер 12 квітня 2024 року в Пряшеві.

Вічна йому пам'ять!

-р-

Сторінки минулого (105)

ВАЙКІВЦІ – VAJKOVCE (окр. Кошиці – околиця)

Вайківці історики пов'язують з одною з найвизначніших середньовічних битв при Розганівцях біля Кошиць. 15 червня 1312 р. тут відбулася битва, в якій військо угорського короля Карла I здобуло перемогу над шляхетським родом Омодеїв.

Родина Омодеїв була знатним угорським родом. Володіла територіями в комітатах Абай, Спиш, Шариш, Земплін та Саболч. На цій території він правив незалежно від короля. Після битви маєтки Омодеїв перейшли в руки короля.

Вайківці знаходяться за 4 км від села Розганівці і були в полі бойових дій 1312 р. Поблизу села Вайківці знаходився табір короля і його союзників. Назва недалекого села Будимир, де міг бути укладений мир, явно говорить про східнослов'янські сліди: «буди» і «мир».

Деякі автори походження назви села Вайківці бачать у слові війна (по-чеськи válna), проте переважають назви села не Valkovce, а Wajkowce.

Авторитетні видання пояснюють походження назви села від особового імені Войк.

Назва села в історичному розвитку: 1270 – terra Zokola, 1299 – terra Zakula, Zacula, 1325 – poss. Zakala, 1332 – 1335 – de Sacolha, de Zokolis, de Zokole, 1334 – poss. Zakalia, 1340 – poss. Zakul, poss. Zakula, 1342 – poss. Zekul, 1344 – poss. Zekul, poss. Zakalya, 1379 – poss. Zakala, 1410 – Zakola, 1420 – poss. Zakalya, 1427 – Sakala, 1473 – poss. Zakol, 1473 – Waykosc, 1488 – poss. Waykosc, Zakala, 1489 – poss. Waykosc, Zakala, 1493 – poss. Waykosc, 1497 – poss. Waykoch, 1553 – Waykosc, 1565 – Waykoch, 1773 – словацька назва – Wajkowce, мадярська – Vajkócs, 1808 – словацька назва – Walkowcze, мадярська – Vajkócs vel Valykócs, 1851 – словацька – Walkowcze, мадярська – Vajkócs, 1903 – словацька – Valkovce, 1906 – народна назва – Valkouse, що нагадує Вальківці у Свидницькому окрузі.

Для наших читачів цікаве те, що за переписом населення 2021

року у Вайківцях 5 осіб зголосилося до русинів, і є віруючі греко-католицької церкви. Із загальної кількості жителів села (941) заявили, що вони невірні (214), римо-католики (330), греко-католики (69), євангеліки а. в. (61), реформати (158), православні (10), Свідки Єгови (1), віруючі Апостольської церкви Словащини (5), баптисти (5), єврейська община (1), буддист (1), мусульмани (4), далі йдуть – язичництво і природна духовність (1), спеціальні рухи (5), інші (2), у 71 особи не було встановлено належності до релігії.

Повертаючись в історичне минуле, релігійне обличчя села було менш строкатим, хоч населення, головним чином, русини пройшли унійним періодом в результаті Ужгородської унії 1646 року (хоч словаки теж пройшли не менш болісним шляхом реформації і рекатолизації).

Переписи населення Угорщини (одні з перших) 1880, 1890, 1900 і 1910 років поруч з римо-католиками і євангеліками реєструють у Вайківцях греко-католиків і православних, але не реєструє жителів руської (української) національності, що свідчить про невблаганну мадяризацію: 1880 рік: 392 жителів, з них словаки (361), мадяри (11), німці (12), діти (8); 1890 рік: 404 жителі, з них словаки (272), мадяри (123), німці (7), особи іншої національності (2); 1900 рік: 428 жителів, з них словаки (392), мадяри (21), німці (15); 1910 рік: 391 житель, з них словаки (246), мадяри (132), німці (3), іншої національності (10).

Релігійне обличчя села було таке: 1880 рік: 392 жителі, з них римо-католики (52), греко-католики (2), православні (35), євангеліки (52), реформати (229), єврейська община (22); 1890 рік: 404 жителі, з них римо-католики (47), греко-католики (54), євангеліки (52), реформати (231), єврейська община (20); 1900 рік: 428 жителів, з них римо-католики (67), греко-католики (42), євангеліки (55), реформати (238), єврейська община (21); 1910 рік: 391 житель, з них римо-католики (40), греко-католики (40), реформати (249), євангеліки (57), єврейська община (5).

Храм реформатської церкви був побудований у 1802 році з каміння старого храму, що стояв на сусідньому пагорбі Варгедь.

-мі-

Коли ви відвідаєте каштель у Фінтицях, як це зробили члени V Миської організації Об'єднання пенсіонерів Словащини в Пряшеві, яка є однією з найважливіших культурно-історичних пам'яток у Пряшівському окрузі, вашу увагу приверне великий комплекс будівель з ландшафтним парком і цікава пов'язаність між каштелом і костолом через цікавий коридор – меншу аркадну будівлю, яка перекинута через місцевий потічок.

Як розповів нам директор музею пан Іабріел Труса, історія шляхетської резиденції сягає 13 століття, коли село Фінтиці було поселенням королівських охоронців австро-угорського кордону. Первинний готичний особняк був перебудований у 16-17 століттях у ренесансному стилі, а у 18 столітті весь садібний комплекс набув барокового вигляду. Колишні аристократичні власники маєтку були ентузіастами музики і створили у своїй резиденції т. зв. Фінтицьку колекцію нотних книг. У садібі працювало кілька вчителів музики навіть з Відня, а сам Людвіг ван Бетховен відвідував її.

З 2014 року в історичній будівлі колишнього зерносовища знаходиться Галерея і музей народного

Календар

1.6.1934 р. – народився у Вишній Ольшаві Стрпківського округу громадсько-культурний діяч, довірничий секретар ОК КСУТ і заступник голови ОР СРУСР в Бардієві Петро Гарвилко (90). Помер 10.1.2013 р.

4.6.1909 р. – народився український письменник Олександр Ільченко (115). Помер 16.9.1994 р.

5.6.1739 р. – помер культурний і політичний діяч Іван Зейкан (285). Народився 1670 р. в Карачфолві Виноградівського району на Закарпатті.

6.6.1894 р. – народився у Верхніх Воротах на Закарпатті прозаїк Лука Дем'ян (130). Помер 16.5.1968 р.

6.6.1919 р. – народився у Свиднику педагог, композитор, хормейстер Юрій Цимбора (105). Помер 1.10.1989 р.

6.6.1934 р. – народився у Валентівцях Меджилабірського округу історик, д-р Андрій Габаль, доктор наук (90).

8.6.1984 р. – помер український письменник Словащини Михайло Дробняк (40). Народився 3.10.1942 р. у

У 2025 році Пасха у всіх – католиків і православних – випадає на один день

Глава УГКЦ Блаженніший Святослав зауважив, що пасхальне питання неможливо вирішити на локальному рівні,

Регіональні огляди народних пісень «Маковицька струна»

У неділю, 5-го травня, відбувся регіональний огляд народних пісень «Маковицька струна» в Кошицях. Перед переповненим залом Кошицької МО СРУСР у конкурсі взяло участь 15 учасників у чотирьох категоріях. Журі огляду у складі Віктор Гащак, Марія Ванчик та д-р Ігор Крета констатувало і вказало на дуже добру підготовку окремих співаків.

У золотому пасмі опинилися Наталія Боровська, солоспів І-ша категорія і в дуоспіві IV-та категорія Ванеса Рихлавська і Блажена Шутьякова з Левочі і Ольшован. Далі пішли співаки, які взяли участь у регіональному конкурсі, опинилися у срібному пасмі. Співаки Арсен Ковальчук та Яна Буланова були залучені до окремої категорії.

Незабутні враження

мистецтва, який наближає відвідувачам історію Фінтиць у трьох експозиціях, присвячених видатному етнографу і фольклористу Юзефу Коларчику-Фінтицькому,

део-проєкту ми мали можливість переглянути інтерв'ю з останньою графіною, власницею маєтку, яка у віці 94 років живе в Канаді і не може забути своє дитинство у

шляхетським родинам Фінтиць, археології та побуту місцевих жителів. Ми також знайшли там національний скарб. Красиву і дорожню порцеляну, яку знайшли закопану в землі під час реставрації особняка. Завдяки ві-

Фінтицях. А коли додаємо до цього той факт, що ми змогли спекти домашній хліб в оригінальній глиняній печі 18 століття, наші враження від Фінтиць були справді незабутніми.

Петро БЕГЕНІ.

Збудському Рокитові Гуменського округу. 9.6.1929 р. – народився в Пихнях Снинського округу педагог, діалектолог, громадсько-культурний діяч доц. Зузана Гандель, канд. наук (95). Померла 26.02.2021 р. в Пряшеві.

10.6.1829 р. – помер у Петербурзі юрист, філософ і педагог Петро Лодій (195). Народився 4.5.1764 р. в Збою Снинського округу.

10.6.1884 р. – народився чеський публіцист, історик, дослідник культури Закарпаття Флоріан Заплетал (140). Помер 16.10.1969 р.

10.6.1944 р. – загинув у німецькому концтаборі Заксенгаузені український поет, вчений Олег Кандиба (Ольжич) (80). Народився 8.7.1907 р.

13.6.1874 р. – народився український письменник і культурно-громадський діяч Марко Черемшина (150). Помер 25.4.1927 р.

17.6.1924 р. – народився український поет і прозаїк Володимир Ладижець (100). Помер 22.11.1991 р.

17.6.1919 р. – народився в Ондавці Бардієвського округу громадсько-політичний діяч Петро Дупей (105). Помер 10.7.1983 р. в Пряшеві.

потрібен ще один Вселенський собор. «Ми святкуємо разом із нашими братами православними. Ми вийшли

з одного кореня – з Київської традиції. Святкуємо разом із більшістю християн країни і це дуже важливий момент», – зауважив предстоятель УГКЦ.

Він нагадав про два цикли обчислення дати свят: один – за сонячним календарем і до нього належать усі так звані нерухомі свята, інший – за місячним і до нього належать рухомі свята. Історія обчислення дня святкування Пасхи пов'язана з рішеннями Вселенського собору в Нікеї 325 року.

Блаженніший Святослав зауважив, що у 2025 році Пасха у всіх – католиків і православних – випадає в один день. «Багато хто плакає надію, мовляв, зможемо відтепер святкувати разом. На жаль, мушу ствердити, що поки що це неможливо», – сказав він.

Тому сьогодні потребуємо всецерковного собору, який би охоплював не тільки західне християнство, а й східне. Блаженніший Святослав визнав, що це питання неможливо вирішити лише на локальному рівні.

Ігор КРЕТА, член журі.

<https://zaxid.net/news/>

NOVE ŽYTĽA

Видáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 74. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nexta.sk. Náklad: 450 ks. Ročné predplatné 12,50 € Štvrťročné predplatné 3,125 € Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s. Stredisko predplatného tlačie. Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. Objednávky na predplatné do zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slovart-gtg.sk. Poštáčová sadzba NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 74. Головний редактор Мірослав Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nexta.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.

NOVE ŽITĽA

Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 74. Головний редактор Мірослав Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nexta.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.

Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 74. Головний редактор Мірослав Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nexta.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.